

บทที่ 5

เสนอแนะการพัฒนารูปแบบการตั้งถิ่นฐานเพื่อรักษาเอกลักษณ์ของชุมชน

แม้เนื้อหาของวิทยานิพนธ์ จะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ว่าด้วยรูปแบบการตั้งถิ่นฐานอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากคตินิยมและวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายมอญเป็นหลัก แต่จากการศึกษาที่ผ่านมาทำให้ผู้ศึกษา เห็นเอกลักษณ์ที่มีคุณค่าของชุมชนจากรูปลักษณ์ทางกายภาพต่างๆขององค์ประกอบการตั้งถิ่นฐาน ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆที่ชาวบ้านยึดถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมา รวมถึงกิจกรรมและรูปแบบการใช้ชีวิตต่างๆที่เกิดขึ้นตามสถานที่และเวลาที่ต่างไป ซึ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นศักยภาพสำคัญที่จะผลักดันให้เกิดการพัฒนา ร่วมกับการทราบถึงข้อปัญหาต่างๆอันสืบเนื่องมากจากการใช้สอยพื้นที่และความเปลี่ยนแปลงของชุมชน ที่ผู้วิจัยได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล จึงสามารถนำทั้งปัจจัยในแง่บวกและลบมาสังเคราะห์ เพื่อนำไปสู่แนวทางในการพัฒนาชุมชนที่เหมาะสม และยั่งยืน

เอกลักษณ์ของชุมชนมอญบ้านบางกระดี่

1. ด้านกิจกรรมทางวัฒนธรรม ชุมชนแห่งนี้มีความสำคัญต่อพื้นที่โดยรอบ เนื่องจากเป็นที่ตั้งของวัดบางกระดี่ซึ่งเป็นสถานที่จัดงานประเพณีที่มีขึ้นตลอดทั้งปี วัดเองได้รับการบูรณะและผ่านการใช้งานมายาวนานกว่า 125 ปี โดยที่ยังเทศน์และสวดศพเป็นภาษามอญอยู่ เมื่อมีการจัดงานประเพณีไม่เพียงเฉพาะคนไทยเชื้อสายมอญที่นับถือพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัดเท่านั้น แต่ชาวบ้านที่อยู่บริเวณโดยรอบต่างมาร่วมงาน การที่ชุมชนแห่งนี้ยังให้ความสำคัญกับประเพณี และกาลเล่นต่างๆอย่างเหนียวแน่น ชาวบ้านเองก็แสดงความป็นน้ำหนึ่งใจเดียวด้วยการแต่งกายที่ฝ่ายชายจะนุ่งโจงกระเบนส่วนฝ่ายหญิงจะนุ่งผ้าถุงและมีผ้าพาดบ่าไปร่วมงาน นอกจากนี้ความเป็นศูนย์กลางของวัดบางกระดี่แล้วในซอยวัดบางกระดี่ยังมีสมาคมชาวมอญซึ่งทุกปีในวันสงกรานต์ชาวไทย-รามัญจากชุมชนอื่นๆ เช่น จากปากเกร็ด และพระประแดงเป็นต้น ซึ่งมาชุมนุมกันเพื่อรำลึกถึงถิ่นฐานเดิมของตนในประเทศพม่าที่มีการแสดงกาลเล่นพื้นบ้านสร้างสีสันและความน่าสนใจให้กับผู้พบเห็น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นแบบอย่างที่ดีของการให้ความสำคัญต่อประเพณีต่างๆ และจัดเป็นศูนย์รวมในการแสดงออกร่วมกันเชิงวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยและชาวไทยทั่วไป

นอกจากนี้ แม้จะอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร แต่ชุมชนชาวมอญบ้านบางกระดี่ยังมีความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษอยู่แทบทุกครัวเรือน แสดงออกมาให้เห็น โดยการกราบไหว้ผีบรรพบุรุษ การทำและไม่ทำตามข้อห้ามต่างๆที่เป็นผลมาจากถือผี ซึ่งบ้านที่ไม่ถือผีหรือสืบทอดผีบรรพบุรุษแต่ก็ยังคงยึดถือความเชื่อเรื่องผีและไปร่วมงานเช่นไหว้ผีและรำผีของตระกูล ข้อห้ามบางอย่างยังส่งผลดีต่อการอาศัยอยู่ร่วมกัน เช่นการที่ไม่ให้ผู้ที่ใช้คนละนามสกุลนอนบนบ้านเดียวกันกับบ้านผู้ถือผี มีข้อดีคือเป็นการป้องกันการทำผิดประเวณีของหญิง-ชายในบ้าน เป็นต้น นอกจากนี้การนับถือผีนั้นยังเป็นเครื่องมือในการร่วมตัวกันของตระกูลในวันเช่นไหว้ผีอีกด้วย ซึ่งพิธีกรรมนี้เป็นการแสดงออกถึงความเคารพบูชาในบรรพบุรุษของชาวไทยเชื้อสายมอญ ถือเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายมอญ การนับถือและการสืบทอดผีบรรพบุรุษของคนมอญที่แสดงออกผ่านกิจกรรมการเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษ และข้อห้ามที่เจ้าของบ้านและผู้ที่มาหาสู่ปฏิบัติต่อกัน เป็นการแสดงของเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญเป็นรากฐานของระบบวัฒนธรรมของคนที่อาศัยในชุมชนแห่งนี้ในการอยู่ร่วมกัน

การมีความศรัทธาในพุทธศาสนาโดยให้ความสำคัญกับประเพณีต่างทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาอย่างลึ้นถือเป็นจุดเด่นมากของชุมชนแห่งนี้ ดูตาราง 6.1 โดยมีส่วนร่วมในงานประเพณี วันพระ สงกรานต์ อาสาฬหบูชา เข้าพรรษา และออกพรรษามาก เนื่องจากชาวบ้านถือว่าวันดังกล่าวเป็นโอกาสในการได้ทำบุญกุศล ในวันดังกล่าวจะเห็นการรวมกลุ่มกันช่วยกันเตรียมและทำอาหารเลี้ยงพระ เข้าวัดฟังธรรม ไม่เฉพาะวันพิเศษที่ทางวัดจัดกิจกรรมขึ้นเท่านั้นแต่ในวันธรรมดา ชาวบ้านยังมีการตักบาตรในตอนเช้าในทุกวันซึ่งสามารถเห็นได้ดาษดื่นในชุมชนแม้กระทั่งครอบครัวที่มีรายได้ไม่มากนัก

2. กิจกรรมทางเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพตัดเย็บจากก็เป็นส่วนหนึ่งที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ของชุมชน โบราณเป็นวัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่นรอบบริเวณชุมชน และการเย็บจากถือเป็นที่ถกเถียงกันที่บ้านที่เป็นอาชีพเสริมให้กับครอบครัว แม้ว่าปัจจุบันคนหนุ่มสาวจะไม่นิยมการเย็บจาก เพราะเป็นอาชีพที่ปัจจุบันได้รายได้ไม่มากนักเมื่อเทียบกับอาชีพอื่นๆ แต่สำหรับครอบครัวบางส่วนที่ไม่มีโอกาสประกอบอาชีพอื่น การเย็บจากถือเป็นที่สร้างงานและรายได้ให้กับคนในชุมชน ตอนกลางวันแม่บ้านรวมทั้งหญิงชราที่อยู่ที่บ้านจะนั่งเย็บจากอยู่ที่ลานใต้ถุนบ้านเมื่อมีเวลาว่างจากการทำงานบ้าน เป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึงความเรียบง่ายของวิถีชาวบ้านที่หาพบได้ยากในเขตเมือง

3. สถาปัตยกรรม นอกจากนี้บ้านเรือนของคนไทย-มอญแห่งนี้นี้ยังมีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม เป็นกลุ่มบ้านทรงไทยภาคกลางที่ทำด้วยไม้และจากเกาะกลุ่มอยู่ริมน้ำทั้งสองข้าง โดยมีอาณาเขตที่ชัดเจน หากเดินทางด้วยรถยนต์เข้าไปทางซอยบางกระดี่เมื่อขึ้นสะพานข้ามคลองสนามชัยมองลงไปยังหมู่บ้านตรงหน้าจะเห็นสภาพของชุมชนริมน้ำที่บ้านเรือนมีความกลมกลืนกันทั้งวัสดุที่ใช้ รูปแบบ สี และภูมิทัศน์ที่มีความสงบงดงาม หากดูได้ยากในกรุงเทพมหานคร นอกจากบ้านเรือนแล้ววัดบางกระดี่ที่มีเสนาหส์แสดงสัญลักษณ์อย่างชัดเจนว่าเป็นวัดของชุมชนมอญ ซึ่งมีความสวยงามไม่แพ้กัน วัดนี้จะมีกุฏิวัดเป็นเรือนหมู่อยู่ด้านหน้า มีศาลาเอนกประสงค์ และศาลาการเปรียญ สำหรับรองรับพุทธศาสนิกชนจำนวนมาก ส่วนพระอุโบสถวัดจะอยู่ด้านใน รวมทั้งมณฑปของวัดที่สร้างขึ้นใหม่ด้วย ในการสร้างกุฏิวัด ศาลาต่างๆ และการปฏิสังขรณ์วัดส่วนใหญ่มาจากเงินของชาวบ้านในชุมชนที่ได้จากการทำบุญในวันสำคัญ แสดงถึงความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนา ผ่านการสร้างจากฝีมือของช่างในหมู่บ้านเอง

4. ระบบนิเวศวิทยาและทรัพยากรธรรมชาติ พื้นที่เกษตรพื้นใหญ่ที่อยู่ติดกับชุมชนแห่งนี้ มีบริเวณตั้งแต่หมู่ 8 และหมู่ 9 ลงไปทางใต้เป็นพื้นที่ป่าจากและมีบ่อเลี้ยงกุ้งเป็นบริเวณกว้างใหญ่ ป่าจากบริเวณที่เหลืออยู่ยังเป็นที่อยู่ของลิงป่าจำนวนมากด้วย คนในชุมชนแห่งนี้ส่วนหนึ่งยังประกอบอาชีพทางการเกษตรซึ่งมีรายได้จากการทำบ่อกุ้ง และสวนจาก เป็นแหล่งผลิตอาหารให้คนในพื้นที่และนอกพื้นที่อีกด้วย

5. รูปแบบการตั้งถิ่นฐาน รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนที่เป็นผลมาจากปัจจัยวัฒนธรรม และธรรมชาติประกอบด้วย ทิศทางการวางตัวของบ้านเรือนที่เป็นผลมาจากการถือผี การที่มีวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนเป็นผลมาจากความเชื่อทางศาสนา เป็นที่ดำเนินกิจกรรมสำคัญๆ ของหมู่บ้าน การมีศาลตั้งอยู่หัวและท้ายหมู่บ้าน อันมาจากความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ชุมชนแห่งนี้เป็นที่ตั้งของศาลเจ้าพ่อบางกระดี่และศาลเจ้าแม่หัวละหาน ศาลทั้ง 2 เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน ชาวบ้านในชุมชนแห่งนี้ยังคงไว้ซึ่งความศรัทธาต่อเจ้าพ่อและเจ้าแม่อย่างมาก โดยจะกราบไหว้ นำของมาถวายให้ท่านคุ้มครองดูแลบ้านและหมู่บ้านให้สงบสุข และขจัดความเดือดร้อนใจ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมทรงเจ้าทุกปีในช่วงเทศกาลสงกรานต์โดยในพิธีจะมีการเสี่ยงทายทุกข์สุขที่จะเกิดกับชุมชน เป็นพิธีกรรมที่ชาวบ้านให้ความสนใจในการเข้าร่วมไม่ขาด

การที่หมู่บ้านตั้งอยู่ริมน้ำเป็นผลมาจากการใช้ประโยชน์จากน้ำ และความนิยมในการเลือกทำเลการตั้งถิ่นฐานของชาวมอญ การที่หมู่บ้านตั้งติดพื้นที่ทำการเกษตร เป็นผลมาจากการเลือกทำเลในการตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งทรัพยากร และการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตร การที่บ้านเรือนมีลักษณะเป็นเรือนไม้ขนาดเล็กเกาะกลุ่มและตั้งเรียงรายต่อเนื่องกัน เป็นผลมา

จากการพัฒนาวัสดุก่อสร้างจาก จากมาเป็นไม้ซึ่งสมัยก่อนมีราคาถูก และสวยงามกลมกลืนกัน ส่วนการที่บ้านเรือนมีขนาดเล็กตั้งเรียงรายต่อเนื่องกันเป็นผลมาจากการเพิ่มจำนวนครัวเรือนที่ นิยมสร้างบ้านอยู่ใกล้กันเป็นกลุ่ม ไม่นิยมสร้างบ้านสันโดษ แสดงให้เห็นถึงความใกล้ชิดผูกพันของ คนในชุมชนเดียวกัน

แนวทางในการพัฒนาชุมชน

จากการสัมภาษณ์การถือผีนั้น ส่งผลต่อการให้ความสำคัญต่อกิจกรรมทาง ศาสนาและประเพณี แต่เนื่องจากการถือผีของตระกูลนั้นจะสิ้นสุดลงหากไม่มีผู้สืบสกุลเป็นชาย ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้แนวโน้มของการรักษาประเพณี และความเชื่อต่างๆเสื่อมคลายลงไป ประกอบกับการมีวิถีชีวิตมีเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมของเด็กรุ่นใหม่ที่มีความรู้มากขึ้นและไปทำงาน นอกชุมชน และใช้ชีวิตแบบคนในเมืองที่ต้องเร่งรีบและเปิดรับข้อมูลข่าวสารมากขึ้นซึ่งนอกจากจะ ทำให้คุณค่าทางสังคมของชุมชนเสื่อมสลายไปแล้วสภาพทางกายภาพก็จะเปลี่ยนแปลงไปอย่าง น่าเสียดายด้วย การปล่อยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่จะทำให้ชุมชนสูญเสียเอกลักษณ์ ที่ดั้งเดิมมาเป็นตัวเร่งให้เกิดความอ่อนแอในการจะธำรงรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนให้คงอยู่มาก ยิ่งขึ้น การพัฒนาชุมชนไปอย่างไม่มีทิศทางทำให้คนในชุมชนขาดเป้าหมายร่วมกัน เช่น การ ปრაภฏของตึกคอนกรีตภายในชุมชนเป็นต้น การปล่อยให้ผลกระทบต่างๆทำให้ชุมชนต้องสูญเสีย เอกลักษณ์ไปในที่สุดเป็นสิ่งที่ไม่ควรยอมให้เกิดขึ้น ดังนั้นการกำหนดแนวทางในการพัฒนาชุมชน จึงเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ชุมชนคงความแข็งแรงและรักษาคุณค่าที่มีในด้านต่างๆไว้ได้

แม้ปัจจุบันจะมีแผนพัฒนาพื้นที่ที่ส่งผลลงถึงชุมชนในทางทฤษฎี ไม่ว่าจะเป็น ผัง เมืองรวมกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2535 หรือ แนวทางและแผนพัฒนาเขต ที่ส่วนใหญ่ยึดเอา ขอบเขตทางภูมิศาสตร์ เป็นเส้นแบ่งแนวทางการพัฒนาพื้นที่ออกจากกัน ทั้งที่ครั้งหนึ่งคล่องเป็นที่ รวมให้เกิดความเป็นชุมชนขึ้น ทำให้ชุมชนขาดการพัฒนาที่เป็นเอกภาพ การพัฒนาพื้นที่ชุมชน นอกจากจะพิจารณาจากศักยภาพของพื้นที่แล้วยังต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมจากการใช้งาน อีกด้วย วิสัยทัศน์ของการพัฒนาชุมชนนอกจากจะเป็นการดำรงความเป็นชุมชนพหุภาคี ที่มี คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นแล้ว จึงเริ่มแทรกสอดเอากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่จะสามารถนำ รายได้เข้าสู่ชุมชน เข้าไว้ภายในพื้นที่ด้วย

1. การแบ่งกลุ่มพื้นที่

แบ่งพื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่ย่อยเพื่อนำมาพิจารณาถึงศักยภาพและปัญหาในการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่นั้นๆ ที่จะนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่ในขั้นตอนต่อไป โดยมีเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ในการแบ่งกลุ่มพื้นที่ได้แก่

1. ขอบเขตทางกายภาพ ไม่ว่าจะเป็น ลำคลอง หรือ ถนนซึ่งมนุษย์สร้างขึ้น
2. ความสอดคล้องของรูปแบบอาคาร ภายในพื้นที่
3. กิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ซึ่งทำให้สามารถแบ่งพื้นที่ศึกษาออกเป็น 11 พื้นที่ย่อย (ดูแผนที่ 5.1) ได้แก่

พื้นที่ 1 พื้นที่แรกสุดจากการเข้าถึงชุมชนด้วยการสัญจรทางบก เนื่องจากอยู่ติดถนนบางกระบือโดยตรงจึงเป็นที่ตั้งของกิจกรรมการค้าขายต่างๆ ที่รองรับการใช้แรงงานจากคนภายในชุมชน และตอบรับกับการมีอยู่ของวัดที่เป็นศูนย์กลางในการประกอบกิจกรรมทางสังคมของชุมชน มีลักษณะส่วนใหญ่เป็นตึกแถวแต่มีเรือนไทยสร้างแทรกอยู่บ้าง เนื่องจากง่ายต่อการเข้าถึงจึงได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกมากกว่าส่วนอื่นๆ ของชุมชน

พื้นที่ 2 ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 2 เป็นพื้นที่เพื่อการพักอาศัยเกือบทั้งหมด อาคารส่วนใหญ่เป็นเรือนไม้ที่หลังคาลาดต่ำ แต่ก็มีกลุ่มเรือนริมน้ำบางกลุ่มที่เป็นเรือนไทยภาคกลางพื้นถิ่นที่มีคุณค่า เนื่องจากในทิศเหนือของชุมชนที่เป็นทิศที่มีการรुक้าของการพัฒนาจากภายนอกชุมชน ที่ทำให้เกิดโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นไม่ไกลจากพื้นที่ ร่วมกับการมีอยู่ของอาคารอพาร์ทเมนต์คอนกรีตสูง 4 ชั้นทำให้เกิดภาพลักษณะที่ขัดแย้งขึ้นในหมู่บ้าน

พื้นที่ 3 ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 2 เช่นเดียวกัน เป็นที่ตั้งของอาคารเรือนไทยภาคกลางพื้นถิ่นที่มีความสวยงามหลายหลัง แต่เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่พัฒนาขึ้นภายหลังจึงเกิดอาคารที่มีรูปแบบขัดแย้งกันขึ้นในพื้นที่ด้วย เช่นเกิดอาคารหอพักคอนกรีต ในบริเวณท้ายหมู่บ้าน และที่ส่งผลกระทบกับสภาพแวดล้อมของชุมชนมากที่สุดได้แก่ โครงการหมู่บ้านจัดสรรขนาดกลางที่เข้ามาปลูกสร้างติดกับขอบเขตของชุมชน

พื้นที่ 4 ตั้งอยู่ในหมู่ 8 ทางทิศตะวันออกของชุมชนติดกับวัดที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน เนื่องจากมีคลองบางกระบือวางอยู่ทำให้การพัฒนาที่ดินในบริเวณนี้ ไม่ขยายตัวมากนัก แต่อย่างไรก็ดีการตัดถนนคอนกรีตด้านข้างหมู่บ้านข้ามคลองสนามชัยทางทิศตะวันออกของชุมชนที่อาจทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้น สิ่งปลูกสร้างในพื้นที่นี้ส่วนใหญ่เป็นเรือนพักอาศัยที่คงรูปแบบเรือนไทยเครื่องสับเอาไว้ โดยเป็นแบบอย่างการวางผังที่สะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับลำดับคักข์ของโครงสร้างครอบครัวเอาไว้อย่างครบถ้วน

พื้นที่ 5 ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของคลองบางกระบืออยู่ใต้พื้นที่ 4 มีทางสัญจรเฉพาะของพื้นที่เป็นทางดินการเข้าถึงทำได้ไม่สะดวกและการอยู่ทางทิศใต้ทำให้ไม่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกชุมชน อาคารที่ปลูกสร้างเกือบทั้งหมด เป็นเรือนไม้พักอาศัยแต่เนื่องจากเป็นพื้นที่เพิ่งเกิดการขยายตัวของสิ่งปลูกสร้างทำให้อาคารมีลักษณะเป็นแบบร่วมสมัยปะปนอยู่

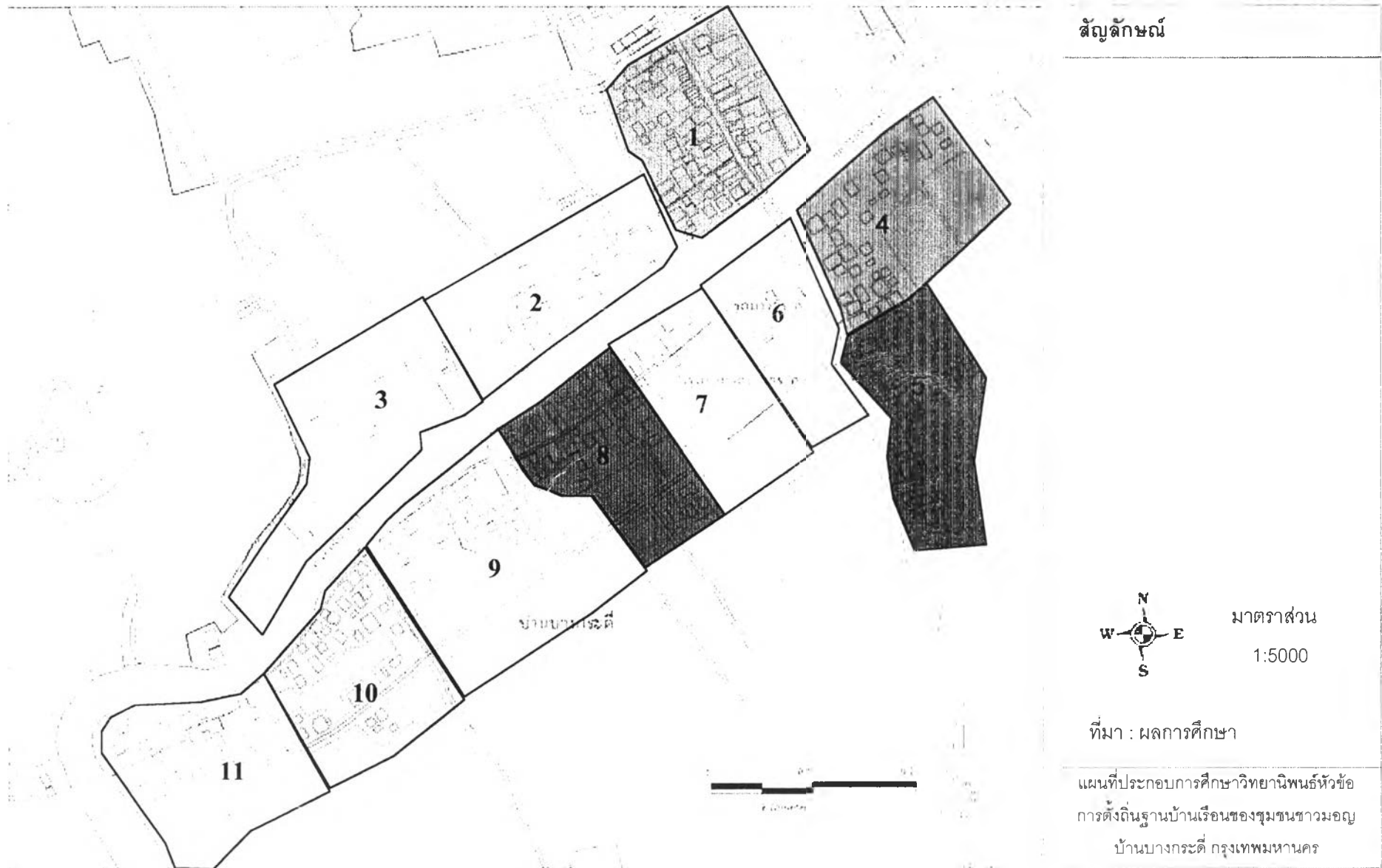
พื้นที่ 6 เป็นที่ตั้งของวัดบางกระบือซึ่งเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชน จึงเกิดกิจกรรมทางด้านการบริการต่างๆขึ้นโดยรอบ อาคารแบ่งตามลักษณะทางกายภาพออกเป็น 2 ลักษณะได้แก่อาคารไม้ซึ่งเป็นกฎในเขตสังฆาวาสที่มีรูปแบบเป็นเรือนหมู่มีหลังคาคลุมในส่วนที่เป็นชานรวมของเรือน และ อาคารคอนกรีตที่ปลูกสร้างขึ้นใหม่ภายหลังการบูรณะซึ่งได้แก่ส่วนที่เป็น ศาลาอเนกประสงค์ และศาลาการเสวยญ วัดถือว่าสถานที่ที่มีคุณค่าจากทั้งองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์แบบมอญ และ กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่อาศัยวัดเป็นฉากที่สอดคล้องสวยงาม

พื้นที่ 7 เป็นที่ตั้งของโรงเรียนวัดบางกระบือเป็นเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมการศึกษาที่ทำให้เกิดการรวมตัวของเยาวชนภายในชุมชน และ กิจกรรมการค้าที่เกิดขึ้นเพื่อตอบรับกำลังซื้อในพื้นที่ อาคารเรียนคอนกรีตสูง 3-4 ชั้นรูปแบบอาคารราชการที่มีรูปลักษณะไม่สอดคล้องกับชุมชนนัก นอกจากอาคารเรียนแล้วพื้นที่ยังกินบริเวณถึงอาคารพักอาศัยบางส่วนด้วย ที่โดยมากเป็นอาคารไม้ร่วมสมัยที่มีกิจกรรมการค้าและบริการแทรกสอดอยู่

พื้นที่ 8 อยู่ถัดเข้ามาจากพื้นที่สาธารณะที่เป็นศูนย์กลางชุมชนและการเข้าถึงจากบุคคลภายนอก อาคารส่วนใหญ่จึงเรือนพักอาศัยที่คงรูปแบบดั้งเดิมเอาไว้อย่างครบถ้วนทั้งรูปแบบและคติความเชื่อ มีการปลูกสร้างอาคารขึ้นใหม่ในพื้นที่บ้างแต่ไม่มากนัก ภูมิทัศน์ภายในบริเวณที่มีสายน้ำเป็นองค์ประกอบทำให้พื้นที่มีความร่มรื่น

พื้นที่ 9 เช่นเดียวกับพื้นที่ที่ 8 ที่เป็นกลุ่มเรือนพื้นบ้านที่ยังรักษาเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่นเอาไว้ได้ การอยู่ลึกเข้ามาด้านในชุมชนทำให้เข้าถึงได้ลำบากกว่าแต่ก็ได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอกชุมชนน้อยมาก มีภูมิทัศน์โดยรอบที่สวยงาม ร่มรื่น และยังคงกิจกรรมทางเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมให้เห็นกัน เช่นการนั่งเย็บจากใต้ถุนบ้าน หรือ วิถีชีวิตเรียบง่ายของคนชนบท

แผนที่ 5.1. การแบ่งเขตย่อยของพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ 10 จัดเป็นกลุ่มพื้นที่ที่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกน้อยมาก พื้นที่ซึ่งรักษาสภาพทางกายภาพ และ รูปแบบการดำเนินชีวิตเอาไว้ได้ ทางสัญจรที่อยู่ติดกับคลองทำให้เกิดภาพทิวทัศน์ที่สวยงาม พบเรือนเครื่องฉลุกระจายอยู่บ้านในพื้นที่

พื้นที่ 11 จัดเป็นพื้นที่ที่อยู่ลึกที่สุดของชุมชน ห่างออกมาจากศูนย์กลางชุมชน แต่ยังสามารถเข้าถึงได้ด้วยการเดิน มีเรือนเครื่องฉลุให้พบเห็นได้หลายหลัง รวมถึงอาคารเรือนไทยภาคกลางด้วย แต่เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นภายหลังทำให้เกิดสิ่งปลูกสร้างใหม่ที่ไม่ได้ใช้วัสดุธรรมชาติ แต่ยังไม่เกิดภาพของความแปลกแยกในพื้นที่เนื่องจากอาคารส่วนใหญ่เป็นอาคารพักอาศัยขนาดเล็ก นอกจากนี้จะพบเห็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมของชุมชนแล้ว ยังเป็นที่ตั้งของศาลเจ้าแม่หัวละหาน ซึ่งเป็นที่เคารพศรัทธาและ เป็นสถานที่เกิดกิจกรรมทางวัฒนธรรม

2. การประเมินคุณค่าพื้นที่ชุมชนเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนารูปแบบการตั้งถิ่นฐาน

พื้นที่ย่อยที่จำแนกเป็น 11 พื้นที่ที่นอกจากจะมีลักษณะเฉพาะของพื้นที่ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ยังสามารถนำมาประเมินค่าที่เป็นปัจจัยบวกและลบต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และกำหนดแนวทางในการบรรเทาความรุนแรงของปัญหาที่มีอยู่ในพื้นที่ได้

การวิเคราะห์ศักยภาพและปัญหาของพื้นที่ในตัวแปรต่างๆ แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย โดยแทนคะแนน -1 คือน้อย, 0 คือปานกลาง, 1 คือมาก โดยมีปัจจัยที่นำมาพิจารณาดังต่อไปนี้

2.1. คุณค่าจากรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน

รูปแบบการตั้งถิ่นฐานที่นำมาให้ค่าคะแนนเป็นรูปแบบการตั้งถิ่นฐานที่มีคุณค่าและได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทั้งทางด้านวัฒนธรรมมอญเดิมและวัฒนธรรมไทยมอญ โดยให้ค่าคะแนนพื้นที่ 11พื้นที่ ดังนี้

1) ทิศทางการวางตัวของบ้านเรือน ที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อในเรื่องการถือผี ซึ่งพื้นที่ทั้งหมดของชุมชนล้วนแต่มีการปลูกสร้างบ้านเรือนที่หันไปในทิศทางเดียวกัน มีเพียงในบริเวณที่สามารถเข้าถึงได้สะดวกที่พัฒนาเป็นอาคารร่วมสมัยซึ่งลดทอนคุณค่านี้นลงเช่น พื้นที่ย่อย 1,2 และ 7 ส่วนพื้นที่ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ในการปลูกเรือนได้เด่นชัดได้แก่กลุ่มพื้นที่ 8,9 และ10 ซึ่งอยู่ลึกเข้ามาในพื้นที่ศึกษา รวมถึง พื้นที่ 5 ที่นอกจากจะแสดงความเชื่อในการปลูกสร้างบ้านตามความ

เชื่อในเรื่องทิศแล้วยังแสดงออกถึง ความเชื่อในการปลูกเรือนที่เป็นไปตามหลักอาวุโสของ โครงสร้างในครอบครัวอีกด้วย

2) การที่มีวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน ที่แสดงให้เห็นถึงความยึดมั่นในศาสนา บ้านบางกระดี ยึดเอาวัดเป็นศูนย์กลางในการขยายตัวของชุมชน มีเพียงการเข้าถึงทางด้านทิศเหนือของชุมชน เท่านั้นที่ส่งผลต่อการขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้าง ซึ่งลดทอนเอกลักษณ์ของชุมชนลงพื้นที่เหล่านี้ ได้แก่ พื้นที่ย่อย ที่ 1,2 และ 3

3) การมีศาลตั้งอยู่หัวและท้ายหมู่บ้าน ที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แม้ว่า ชาวบางกระดีเกือบทั้งหมดจะให้ความเคารพนับถือ เจ้าพ่อบางกระดี และ เจ้าแม่หัวละหาน แต่ พื้นที่ที่มีการดำรงอยู่ของ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่ยังใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อต่างๆ ใน พื้นที่ย่อยที่ 5 และ 10 ก็จัดว่าเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางด้าน การตั้งถิ่นฐานในประเด็นนี้สูงที่สุด

4) การปลูกบ้านเรือนใกล้แหล่งน้ำ เป็นไปได้ว่าบ้านเรือนของคนมอญจะนิยมตั้งใกล้แหล่ง น้ำ และได้ถือปฏิบัติมาตั้งแต่โบราณจากหลักฐานตำราการปลูกเรือนของคนมอญ ซึ่งสอดคล้อง กับวิถีชีวิตของคนในสมัยก่อนที่มีกิจกรรมประจำวันรวมทั้งกิจกรรมการเดินทาง การหาเลี้ยงชีพ โดยพึ่งพาลำคลอง เมื่อพิจารณาพื้นที่ทั้ง 11 พื้นที่พบว่าพื้นที่บ้านเรือนส่วนใหญ่ในชุมชนเกือบทุก บริเวณสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากลำคลองได้ ยกเว้นพื้นที่หมายเลข 7 และ 1 ที่พื้นที่ส่วนใหญ่ไม่สามารถใช้เข้าถึงและประโยชน์จากลำคลองได้

5) การที่หมู่บ้านตั้งติดพื้นที่ทำการเกษตรและแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ที่แสดงให้เห็นถึง การประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตร และการเลือกทำเลในการตั้งถิ่นฐานจากปัจจัยทาง ภูมิศาสตร์ ซึ่งพื้นที่ที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ดังกล่าวของชุมชนได้อย่างชัดเจนได้แก่พื้นที่ที่ยังคง พบเห็นการนำวัสดุจากธรรมชาติมาแปรรูป รวมถึงพื้นที่ที่ยังมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมกัน อยู่ ซึ่งได้แก่ กลุ่มพื้นที่ที่ 9,10,11 และพื้นที่ที่ 4 ส่วนพื้นที่ที่มีการปรับเปลี่ยนไปเป็นอาคารพัก อาศัยเพื่อรองรับการขยายตัวของแหล่งงานข้างเคียงเช่นในพื้นที่ย่อย 1 และ 2 จึงจัดว่า ไม่ธำรง รักษาเอกลักษณ์ของชุมชนไว้

6) การที่บ้านเรือนมีลักษณะเป็นเรือนไม้ขนาดเล็กเกาะกลุ่มและตั้งเรียงรายต่อเนื่องกัน แสดงให้เห็นถึงความใกล้ชิดผูกพันของครอบครัว และ คนในชุมชนเดียวกัน กลุ่มพื้นที่ที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของความเป็นกลุ่มเรือนที่มีความผูกพันทางสังคมได้แก่ ที่ตั้งของ บ้านเรือนไทยที่ได้ ฤกษ์เปิดโล่ง วางตัวกันเป็นกลุ่มก้อน และยังคงปรากฏภาพของการ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันของเพื่อน บ้าน หรือ หมู่ญาติ เช่นใน หมู่ที่ 8,9 และ 10 ขณะที่ กลุ่มพื้นที่ที่ปรับเปลี่ยนกิจกรรมการใช้สอย

ไปสู่ กิจกรรมเชิงพาณิชย์ เช่นในพื้นที่ย่อยที่ 1,7 หรือ กลุ่มพื้นที่ที่มีความพยายามในการใช้สอยที่ดินอย่างหนาแน่นขึ้น เช่นพื้นที่ย่อย 2 หรือ 7 ก็จะสามารถคุณค่าเหล่านี้ของชุมชนลง

ตาราง 5.1. การประเมินศักยภาพของพื้นที่จากรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน

พื้นที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
การวางทิศทางของบ้านเรือน	-1	-1	0	1	0	0	-1	1	1	1	1
การเป็นศูนย์กลางของวัด	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0
การมีอยู่ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	0
ความสัมพันธ์กับน้ำ	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1
ความสัมพันธ์กับพื้นที่ทำกิน	-1	-1	0	0	1	0	0	0	1	1	1
กลุ่มบ้านและความต่อเนื่อง	-1	0	1	1	0	1	-1	1	1	1	0
รวม	-2	0	2	5	3	4	-1	4	5	6	3

ที่มา : จากการวิเคราะห์

พื้นที่ที่ยังคงเอกลักษณ์ของรูปแบบการตั้งถิ่นฐานเอาไว้ มักเป็นบริเวณที่ ผู้อยู่อาศัยหรือปลูกเรือนชั้นใหม่ยังคงความเชื่อ และ ยึดมั่นในวัฒนธรรมของท้องถิ่นเอาไว้ ซึ่งพบเห็นได้ทั่วไปในหมู่บ้านบางกระดี ได้แก่ พื้นที่ 3,4,5,6,8,9,10 และ 11

2.2. ปัญหาในพื้นที่

ในการวิเคราะห์ได้พยายามประเมินคุณค่าของพื้นที่ที่ได้แบ่งกลุ่มไว้ในขั้นแรกด้วยปัจจัยอันเป็นศักยภาพที่มีส่วนหนุนนำให้เกิดการพัฒนา และรวมถึงระดับปัญหาที่จำกัดรูปแบบ และเป็นอุปสรรคส่วนหนึ่งของการพัฒนาที่จะกล่าวถึงในส่วนต่อไป ซึ่งได้แก่

2.2.1. ความสามารถในการเข้าถึง

พิจารณาจากระยะเวลา และ ระยะทางที่ใช้ในการเดินทางเข้าสู่พื้นที่ พื้นที่ที่มีความสามารถในการเข้าถึงมากย่อมเอื้อให้เกิดความสะดวกในการไปมาหาสู่ ขณะที่การคมนาคมหลักได้เปลี่ยนจากการเดินทางทางน้ำเป็นการเดินทางทางบก ทำให้การเดินทางเข้าออกของชุมชนบางส่วนทำได้ยาก ได้แก่ ในพื้นที่ที่ 3 มีบ้านจำนวนหลายหลังที่ถูกตัดขาดจากการเดินทางด้วยทางเดินเท้าในขณะที่มีการสร้างหมู่บ้านจัดสรรติดกับพื้นที่หมายเลขดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ที่ 4 และ 5 ซึ่งแม้เป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้ศูนย์กลางชุมชนแต่จะเข้าถึงได้ต้องเดินทางข้ามคลองบางกระดีโดยใช้สะพานทางข้าม

พื้นที่ที่มีความสามารถในการเข้าถึงมากได้แก่พื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงกับบริเวณทางเข้าชุมชน หรือ บริเวณที่อยู่ไม่ห่างจากศูนย์กลางชุมชน เช่นพื้นที่ 1 และ 6

2.2.2. ความปะปนของสิ่งปลูกสร้าง

เป็นการพิจารณาคุณค่าจากรูปลักษณะกายภาพของสิ่งปลูกสร้างเช่นเดียวกัน แต่มุ่งพิจารณาที่ความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบโดยรอบด้วย เช่นแม้อาคารจะมีความงามตามชนบทการปลูกเรือนของชนกลุ่มหนึ่งก็อาจไม่เหมาะสมหากไปตั้งอยู่ในกลุ่มอาคารที่อยู่บนอีกบริบทหนึ่ง ความขัดแย้งที่เห็นได้ชัดเจนในพื้นที่ได้แก่ อาคารที่พักอาศัยหนาแน่นสูงคอนกรีตเสริมเหล็กที่ปลูกสร้างในบริเวณชุมชน

บริเวณที่มักจะอยู่ในส่วนกลางของชุมชน ที่มีการปลูกสร้างอาคารในแบบดั้งเดิมมาจนเต็มพื้นที่ ทำให้การปลูกสร้างอาคารร่วมสมัยขึ้นใหม่ในพื้นที่เป็นไปได้น้อย และมีพบเห็นไม่มากนัก ขณะที่พื้นที่ที่ความเจริญเข้าถึงจากถนน รวมถึง พื้นที่ที่ยังมีที่ว่างสำหรับการขยายตัวของชุมชน เอื้อให้เกิดการปลูกสร้างอาคารใหม่ๆ ซึ่งมักมีรูปแบบขัดแย้งกับ รูปแบบเรือนดั้งเดิมมากกว่า ซึ่งพื้นที่ที่จัดว่ามีปัญหาความปะปนของสิ่งปลูกสร้าง ได้แก่ พื้นที่ 2 และ 7 ที่เป็นที่ตั้งของสิ่งปลูกสร้างขนาดใหญ่

2.2.3. การถูกรุกล้ำจากปัจจัยภายนอก

เป็นเรื่องน่าใจหายที่ส่งผลให้ชุมชนไม่สามารถรักษาเอกลักษณ์อันมีค่าของชุมชนเอาไว้ได้ โดยเฉพาะชุมชนชานเมืองที่มีการขยายตัวของพื้นที่เมืองจากเส้นทางสัญจรอย่างต่อเนื่อง ทำให้หากปราศจากมาตรการควบคุม ชุมชนที่เคยเจริญเติบโตอาจถูกกลืนหายเข้าไปกับเนื้อเมืองรอบๆ การถูกรุกล้ำจากปัจจัยภายนอกเกิดขึ้นพร้อมๆ กับการความสามารถในการเข้าถึงของชุมชน ซึ่งไม่เพียงแต่จะเกิดขึ้นจากการเข้าถึงของเส้นทางคมนาคมเท่านั้น การกระจายตัวของรูปแบบการใช้ที่ดินที่ปราศจากการควบคุมก็เป็นมูลเหตุให้ เนื้อที่ชุมชนถูกรุกล้ำเช่นเดียวกัน พื้นที่ที่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกพื้นที่ในระดับสูงได้แก่ พื้นที่ดินในหมู่ที่ 2 ทั้งหมด เนื่องจากอยู่ใกล้กับกิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดินอื่นๆ ข้างเคียง และมีลำน้ำมาเป็นเส้นแบ่งกันความเชื่อมโยงกับชุมชนทางกายภาพไว้ด้วย

2.2.4. ความสะอาดและเป็นระเบียบ

การขาดความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมและส่งผลอย่างมากต่อความประทับใจของผู้มาเยี่ยมชมชุมชน ซึ่งพิจารณาจากปริมาณขยะปฏิกูลที่พบในพื้นที่ อย่างไรก็ตามปัญหาความสะอาดสามารถแก้ไขได้ด้วยความร่วมมือร่วมใจจากสมาชิกชุมชนทุกคน ซึ่งเป็นมาตรการเบื้องต้นที่ทำได้ในทันทีเพื่อการอนุรักษ์ชุมชน

พื้นที่ที่มีปัญหาความสะอาดได้แก่พื้นที่ซึ่งรองรับการใช้สอยของคนจำนวนมากซึ่งเป็นผู้ผลิตสิ่งของเหลือใช้ต่างๆ โดยพบเห็นพื้นที่ที่มีปัญหาดังกล่าว ในบริเวณ พื้นที่ย่อย 1,2 และ 6

2.2.5. การเข้าถึงของบริการสาธารณะ

บริการสาธารณะมาถึงพร้อมกับการเข้าถึงด้วยถนน ซึ่งอำนวยความสะดวกสบายในการใช้สอย การดำรงชีวิต โครงสร้างพื้นฐานเป็นปัจจัยเบื้องต้นในการเลือกลงทุนของกิจกรรมทางธุรกิจหลายสาขา อย่างไรก็ตาม ชุมชนไทย-มอญบ้านบางกระดี มีการบริการจากภาครัฐที่อยู่ในข่ายที่ได้มาตรฐาน ยกเว้นเพียงกลุ่มพื้นที่ซึ่งเพิ่งมีการขยายตัวของชุมชนที่อยู่ไกลออกไป เช่น พื้นที่ย่อยที่ 5 และ 11

ตาราง 5.2. การประเมินปัญหาของพื้นที่

พื้นที่หมายเลข	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ความสามารถในการเข้าถึง	1	0	-1	0	-1	1	0	0	0	-1	-1
ความปะปนของสิ่งปลูกสร้าง	0	-1	0	0	0	0	-1	0	1	1	0
การถูกรุกล้ำจากภายนอก	-1	-1	-1	0	1	0	-1	0	1	1	1
ความสะอาดเป็นระเบียบ	-1	-1	0	1	1	-1	0	0	1	1	1
การเข้าถึงของบริการสาธารณะ	1	1	0	0	-1	1	1	0	0	0	-1
รวม	0	-2	-2	1	0	1	-1	0	3	2	0

ที่มา : จากการวิเคราะห์

จากตารางประเมินคุณค่าและปัญหาของพื้นที่ทำให้พบว่า แต่ละพื้นที่ที่นอกจากจะมีคุณลักษณะทางกายภาพและที่ตั้งที่แตกต่างแล้ว ยังมีเนื้อหาของคุณค่าและข้ออุปสรรคในการพัฒนาที่แตกต่างกันด้วย โดยพื้นที่ที่มีคุณค่าสำหรับการอนุรักษ์ในระดับสูง ได้แก่ พื้นที่ที่ 4,6,8,9 และ 10 โดยมีคะแนนรวมตั้งแต่ 4-6 คะแนน พื้นที่ที่มีคุณค่าปานกลางได้แก่ พื้นที่หมายเลข 3 4 และ 11 มีคะแนน 1-3 และพื้นที่ที่มีคุณค่าในระดับต่ำได้แก่ พื้นที่หมายเลข 1 2 และ 7 โดยมีคะแนนต่ำกว่า 1

พื้นที่ที่มีปัญหามากที่สุดได้แก่ พื้นที่ 2 3 และ 7 เป็นพื้นที่ที่มีค่าคะแนน น้อยกว่า 0 พื้นที่ที่มีปัญหารองลงมาได้แก่ พื้นที่หมายเลข 1 4 5 6 8 และ 11 เป็นพื้นที่ที่มีคะแนนระหว่าง 0 ถึง 1 ส่วนพื้นที่ที่มีปัญหาน้อยได้แก่ พื้นที่หมายเลข 9 และ 8 โดยมีคะแนน มากกว่า 1 คะแนน

ตาราง 5.3. แสดงศักยภาพในการพัฒนาของพื้นที่

พื้นที่หมายเลข	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
คะแนนรวมคุณค่าการตั้งถิ่นฐาน	-2	0	2	5	3	4	-1	4	5	6	3
คะแนนรวมปัญหา	0	-2	-2	1	0	1	-1	0	3	2	0
ศักยภาพในการพัฒนา	-2	-2	0	6	3	5	-2	4	8	8	3

วิทยานิพนธ์ : รูปแบบการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชุมชนมอญบ้านบางกระดี กรุงเทพมหานคร

จากตารางแสดงศักยภาพในการพัฒนาของพื้นที่ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาสูง ได้แก่ พื้นที่หมายเลข 4 6 9 และ 10 โดยมีคะแนนระหว่าง 5-8 พื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาปานกลาง ได้แก่พื้นที่หมายเลข 5 8 และ 11 โดยมีคะแนนอยู่ระหว่าง 1-4 และพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาต่ำได้แก่พื้นที่หมายเลข 1 2 3 และ 7 โดยมีคะแนนอยู่ระหว่าง 0 ถึง -2

3. แนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์เอกลักษณ์ของรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน

พื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาสูง ได้แก่พื้นที่บริเวณวัดทั้งหมด และพื้นที่หมายเลข 9 ซึ่งเป็นรอยต่อระหว่างหมู่ 8 และ 9 พื้นที่บริเวณวัดเป็นพื้นที่ที่ต้องปรับปรุงเรื่องความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของหาบเร่แผงลอย ส่วนพื้นที่หมายเลข 4 และ 9 เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าสูง จึงมีความเหมาะสมจะพัฒนาเป็นจุดท่องเที่ยว และเป็นพื้นที่ที่ไม่ต้องใช้งบประมาณในการปรับปรุงพื้นที่มาก โดยควรเฝ้าระวังการเปลี่ยนแปลงสิ่งก่อสร้างในบริเวณนี้เป็นพิเศษปรับปรุงทางเดินรถออกซอยให้มีความชัดเจน และให้คนในชุมชนร่วมมือกันทำหน้าบ้านให้สวยงามรวมทั้งปรับปรุงรูปแบบบ้านเรือนในบางส่วนให้มีความกลมกลืนกัน รวมทั้งเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกเช่น บ้ายบอทาง ไฟทางเดิน พื้นที่ในชุมชน หมายเลข 9 และ หมายเลข 10 มีความเหมาะสมจะสร้างสถานที่สำหรับรองรับกิจกรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมของชุมชน นอกจากนี้พื้นที่บริเวณวัดควรจะปรับปรุงด้านภูมิทัศน์ให้มีความร่มรื่นมากยิ่งขึ้น

พื้นที่ที่มีศักยภาพปานกลาง เป็นพื้นที่ฝั่งใต้ของคลองสนามชัยได้แก่ พื้นที่หมายเลข 5 8 และ 11 พื้นที่ที่ 5 เป็นพื้นที่ที่เกิดจากการขยายตัวของชุมชนเพื่อการอยู่อาศัยในช่วงหลัง และเนื่องจากไม่ได้รับอิทธิพลจากภายนอกเนื่องจากมีการเข้าถึงไม่สะดวกนักทำให้พื้นที่ดังกล่าวยังคงคุณค่าในระดับกลาง พื้นที่ดังกล่าวยังมีพื้นที่สำหรับสิ่งปลูกสร้างในอนาคตดังนั้นจึงระวังการขยายตัวของสิ่งปลูกสร้างอย่างใกล้ชิด โดยขอความร่วมมือให้สร้างบ้านเรือนให้กลมกลืนกับบ้านเรือนส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังต้องสร้าง และปรับปรุงโครงข่ายทางเดินในบริเวณที่ขาดทางสัญจรและมีทางเดินแบบชั่วคราวโดยให้บ้านเรือนได้รับความสะดวกในการเดินทางเข้าออกด้วย

พื้นที่ที่มีศักยภาพต่ำ ได้แก่พื้นที่หมายเลข 1 2 3 และ 7 เป็นพื้นที่ที่อยู่ฝั่งเหนือคลองทั้งหมด พื้นที่โรงเรียนและพื้นที่บางส่วนของหมู่ 8 พื้นที่ดังกล่าวมีปัญหาการปะปนของสิ่งก่อสร้างบ้านเรือนที่อยู่ใกล้โรงเรียนจะปรับเปลี่ยนให้สามารถเข้าปะปนจะพื้นที่ด้านล่าง กล่าวคือเป็น

บ้านที่ไม่มีใต้ถุน และใช้พื้นที่ด้านล่างเป็นที่สำหรับขายของ โดยในอนาคตหากมีการซ่อมแซม ปรับปรุงบ้านเรือนก็ควรให้มีความกลมกลืนกับบ้านเรือนที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนให้มากที่สุด ทั้งรูปแบบการวางทิศทาง การใช้สีและวัสดุ รวมทั้งให้ ส่วนพื้นที่ที่ 1 2 และ 3 แม้ว่ากำลังถูกรุกไล่ จากภายนอก แต่ยังมีบ้านเรือนที่อยู่ริมน้ำที่เป็นบ้านเก่าที่มีเอกลักษณ์ดังนั้นก็จึงต้องเฝ้าระวังไม่ให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงกลมกลืนไปกับบ้านเรือนที่สร้างขึ้นบริเวณด้านใน อย่างไรก็ตามบริเวณพื้นที่ ดังกล่าวมีการสร้างอาคารที่ขัดแย้งกับรูปแบบการตั้งถิ่นฐานที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนในด้าน ขนาด ทิศทาง การวางตัวของอาคาร ประโยชน์ใช้สอย อย่างมาก นอกจากนี้ยังใช้วัสดุและสีที่ไม่ กลมกลืนกับบ้านเรือนในชุมชนส่วนใหญ่ ดังนั้นหากยังไม่สามารถออกกฎระเบียบการสร้างสิ่งปลูก สร้างในชุมชนจึงสมควรให้มีการชะลอการปลูกสร้างขนาดใหญ่ และเป็นการสร้างเพื่อประกอบ ธุรกิจไว้

เนื่องจาก รูปแบบการตั้งถิ่นฐานที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนส่วนหนึ่งเป็นผลมาจาก การมี ความเชื่อ วิถีชีวิตที่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมทางวัฒนธรรม โครงสร้างทางสังคม แนวทางเพื่อ อนุรักษ์เอกลักษณ์รูปแบบการตั้งถิ่นฐานชุมชนบ้านบางกระดี่ดังนี้

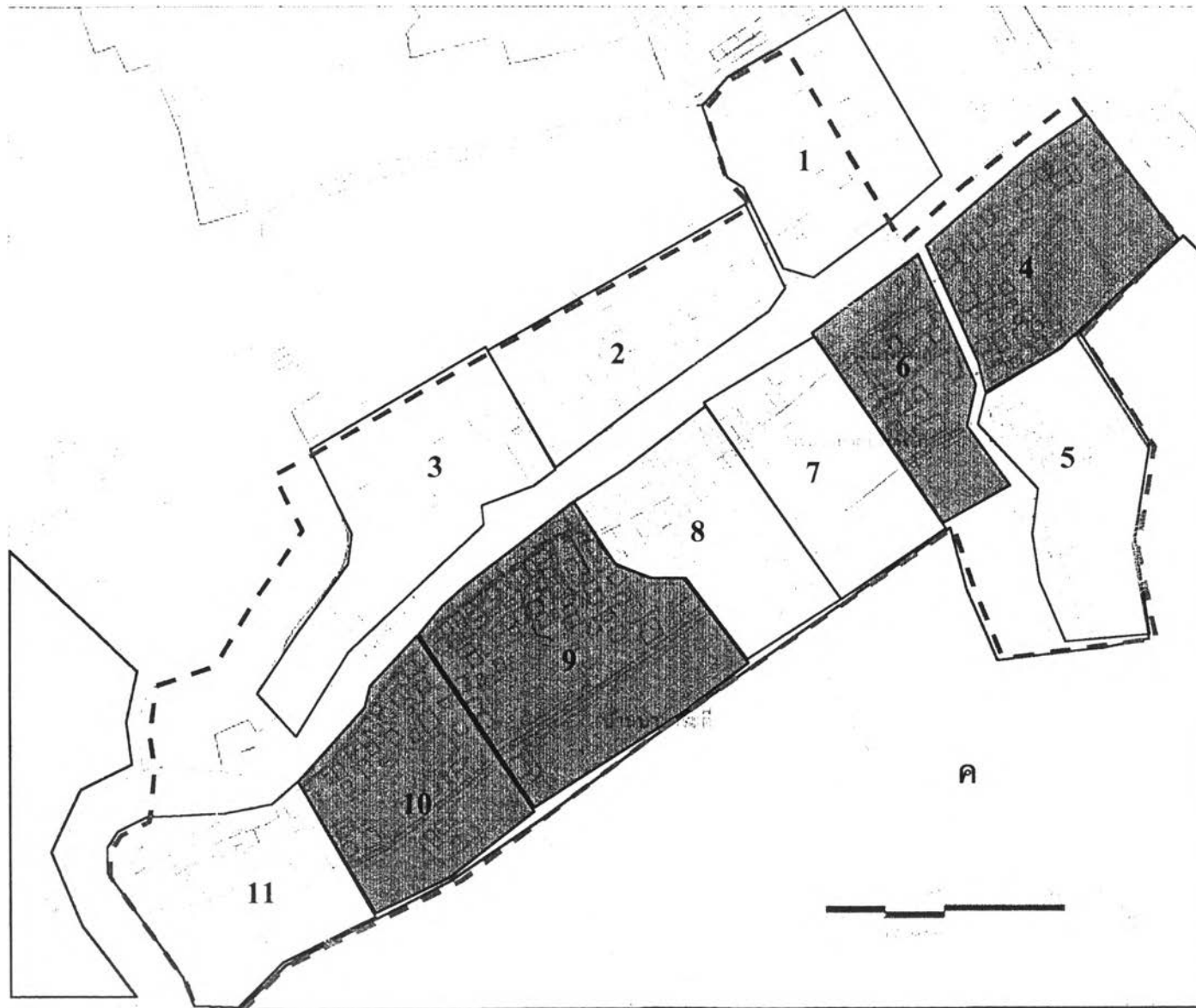
แนวทางในการพัฒนาเพื่อดำรงเอกลักษณ์ของการตั้งถิ่นฐานมีดังนี้

3.1. การควบคุมความสูงและรูปแบบอาคาร

เป็นมาตรการเพื่อคงไว้ซึ่งคุณค่าทางความงามของชุมชน เนื่องจากการขยายตัวของเมือง ทั้งแนวสูงและแนวราบก่อให้เกิดการพัฒนาอาคารที่มีรูปแบบหลากหลายตอบรับกับความต้องการ ทางธุรกิจ ผลลัพธ์คือภาพความขัดแย้งของธรรมชาติกับความเจริญ ซึ่งลดทอนคุณค่าความงามที่มี อยู่ของชุมชนลงดังที่เห็นได้จากการมีอยู่ของอาคารโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กสูง 4 ชั้นในหมู่ที่ 2 และอาคารที่พักรถสมัยใหม่ที่พบในหมู่ที่ 8 ที่ซึ่งในอนาคตก็พร้อมจะเกิดกรณีเหล่านี้ขึ้นอีกหากไม่มี การควบคุม โดยในขั้นแรกได้กำหนดของเขตของชุมชนให้ออกมาเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นพื้นที่ใน การบังคับใช้ข้อกำหนดในการควบคุมรูปแบบและประเภทอาคารที่จะเกิดขึ้น รูปแบบอาคารที่ กำหนดไว้เป็นไปเพื่อความสอดคล้องของลักษณะทางกายภาพของชุมชนได้แก่ การควบคุมความ สูงอาคารไม่ให้เกิน 2 ชั้น ร่วมกับมาตรการในการส่งเสริมให้คนในพื้นที่ ปลูกเรือนที่มีรูปแบบที่เป็น เอกลักษณ์ ซึ่งอาจทำโดยการประชาสัมพันธ์และจัดนิทรรศการให้คนในชุมชนเห็นคุณค่า นอกจากนี้อาจหามาตรการจูงใจให้คนในชุมชนปลูกหรือปรับปรุงบ้านตามแบบบ้านต่างๆที่ ออกแบบไว้ทั้งนี้การออกแบบควรคำนึงถึงความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจด้วย ซึ่งอาจดำเนินการโดย งบประมาณจากกองทุนฟื้นฟูเมือง ของกรุงเทพมหานคร โดยอาจตั้งกรรมการของชุมชนเพื่อดูแล เรื่องสิ่งปลูกสร้างในชุมชน โดยให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะการดำเนินการต่างๆ

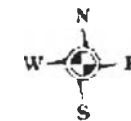
วิทยานิพนธ์ : รูปแบบการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชุมชนมอญบ้านบางกระดี่ กรุงเทพมหานคร

แผนที่ 5.2. แสดงการแบ่งกลุ่มพื้นที่พัฒนา

สัญลักษณ์

- 4 6 9 ศักยภาพสูง
- 5 8 11 ศักยภาพปานกลาง
- 1 2 3 7 ศักยภาพต่ำ
- ขอบเขตพื้นที่ชุมชน
- พื้นที่รองรับการขยายตัว
- พื้นที่อนุรักษ์เพื่อ

มาตราส่วน
1:5000

ที่มา : ผลการศึกษา

แผนที่ประกอบการศึกษาวิทยานิพนธ์หัวข้อ
การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชุมชนชาวมอญ
บ้านบางกระดี กรุงเทพมหานคร

สำหรับพื้นที่ที่กำหนดให้มีการควบคุมความสูงและรูปแบบอาคารได้แก่ขอบเขตพื้นที่ชุมชนทั้งหมดทั้งนี้เพื่อความคงไว้ซึ่งความเป็นเอกภาพของชุมชนโดยรวม

นอกจากข้อกำหนดที่ส่งผลกับรูปลักษณะอาคารทั้งความสูงและรูปแบบอาคารดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว จำเป็นต้องกำหนดความแน่นแน่นของสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่ให้เหมาะสมเนื่องจากเป็นปัจจัยทางอ้อมที่ส่งผลกับขนาดของอาคารเช่นเดียวกัน โดยเสนอแนะให้พื้นที่ดินที่จะปลูกสร้างอาคารควรมีสัดส่วนของพื้นที่เปิดโล่ง(OSR) มากกว่า ร้อยละ 30 และ มีค่าสัดส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดิน (FAR) ไม่เกิน 1.5:1 เพื่อให้อาคารที่จะปลูกสร้างในชุมชน ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพรวมของพื้นที่

3.2. การเตรียมพื้นที่เพื่อการขยายตัวของที่อยู่อาศัย

เนื่องจากปัจจุบันการเพิ่มขึ้นของสมาชิกชุมชนทำให้เกิดความหนาแน่นที่เพิ่มสูงขึ้นของทั้งประชากรในพื้นที่ และ สิ่งปลูกสร้างที่ปลูกแทรกขึ้นในที่ดินเดิมอย่างเบียดเสียดซึ่งหากขาดการชี้้นำการพัฒนาที่เหมาะสม ความหนาแน่นที่เพิ่มขึ้นนี้จะนำไปสู่ความเป็นชุมชนแออัดริมคลองในที่สุด นอกจากนี้การเพิ่มขึ้นของประชากรยังส่งผลให้เกิดการขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้างกระจายเข้าสู่พื้นที่สีเขียวซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรและที่ทำกินที่คงความสำคัญกับระบบนิเวศวิทยาโดยรอบ การควบคุมการขยายตัวของชุมชนนอกจากวิธีการควบคุมรูปแบบและความหนาแน่นอาคารดังที่ได้กล่าวไปแล้ว จึงจำเป็นต้องกำหนดพื้นที่สำหรับรองรับการพัฒนาเพื่อ ชี้นำให้เกิดการขยายตัวของชุมชนในทิศทางที่เหมาะสม มีความพร้อมทางด้านสาธารณูปโภคสาธารณูปการ และ ข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่จำกัดด้วยปัจจัยทางด้านการอนุรักษ์

พื้นที่ที่เสนอแนะให้เป็นพื้นที่ในการรองรับการขยายตัวของชุมชนได้แก่ ที่ดินทางทิศเหนือของชุมชนในหมู่ที่ 2 เนื่องจากเป็นด้านที่มีความเชื่อมโยงกับกิจกรรมโดยรอบมากกว่าพื้นที่อื่นและอยู่ห่างจากพื้นที่ที่เสนอแนะให้มีการอนุรักษ์ที่อยู่ทางทิศใต้

3.3. การอนุรักษ์พื้นที่เกษตรกรรม

หาแนวทางการจัดการสำหรับพื้นที่ที่เป็นแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติซึ่งนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิต ของชุมชน โดยเฉพาะป่าจากที่ลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่อง ที่นอกจากจะเป็นแหล่งของต้นจาก ไม้ลวก ไม้กลัก แล้ว การลดจำนวนลงของ พื้นที่ป่าทำให้ สัตว์ป่าที่เคยอาศัยอยู่แต่เดิมต้องเข้ามาอยู่กันอย่างแออัดในพื้นที่ป่าที่เหลืออยู่ นอกจากนี้บ่อกุ่มบ่อปลา ที่เพาะเลี้ยงกันแบบขาดหลักวิชาการหากมีการพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น ก็สามารถนำมาสร้างงานภายในชุมชนได้ และกลายเป็นวัตถุดิบที่สำคัญของอุตสาหกรรมอาหารที่อาจเกิดขึ้นทั้งในและนอกพื้นที่ ซึ่งการอนุรักษ์นั้นอาจทำได้โดยออกข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณผืนป่าที่เหลืออยู่

ทางด้านทิศใต้ของหมู่บ้าน เพื่อไม่ให้ลดจำนวนลง พร้อมทั้งหาทางแปรรูปผลิตภัณฑ์ จากป่าให้ เกิดมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้น อันจะสามารถยกระดับราคาวัตถุดิบให้สูงขึ้นตามไปด้วย

3.4. จัดระเบียบพื้นที่เพื่อการพาณิชย์กรรม

พยายามจัดระเบียบย่านค้าขายให้เป็นสัดส่วน โดยการควบคุมให้อยู่ในขอบเขตและ ตำแหน่งที่เหมาะสม เนื่องจากการขยายตัวของสถานประกอบการทางด้านพาณิชย์กรรมจะเกิดขึ้น ควบคู่กับการเติบโตของชุมชน หากไม่มีการวางแผนล่วงหน้าพื้นที่ขายที่เพิ่มขึ้นอย่างสะเปะสะปะ จะทำให้เกิดความไม่สอดคล้องของรูปลักษณะอาคาร และ ความปะปนกันของกิจกรรมการใช้สอย พื้นที่พาณิชย์กรรมที่เหมาะสมได้แก่ บริเวณปากทางเข้าชุมชนซึ่งปัจจุบันก็เป็นที่ตั้งของตลาด ร้านค้า เนื่องจากโดยตำแหน่งที่ตั้งแล้วพื้นที่เป็นทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งในด้าน กิจกรรม และ การเข้าถึง แต่อย่างไรก็ตามการค้ายังขาดความเป็นระเบียบสวยงาม รูปแบบการ ขายมีหลากหลายทั้งที่เป็นรถเข็น แผงลอย และ ขายภายในอาคาร ซึ่งทำให้เกิดทัศนียภาพที่ไม่ น่าดู การปรับปรุงทำได้โดย (1)การตีเส้นกันพื้นที่สำหรับ วางหาบเร่แผงลอย หรือแม่แต่สินค้าที่วาง เกินออกมาในเขตพื้นที่สาธารณะ (2)กำหนดเขตของพื้นที่ดินที่สามารถนำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ ทางธุรกิจ และ (3)กำหนดแนวทางของรูปแบบอาคารพาณิชย์ที่ไม่ขัดแย้งกับภาพลักษณ์ของชุมชน พร้อมทั้งเพิ่มพื้นที่สำหรับขายสินค้าที่ระลึก สำหรับรองรับผู้มาเยี่ยมเยือนที่จะเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ควรให้มีการปรับปรุงพื้นที่ขายสินค้าสำหรับนักเรียนให้เป็นสัดส่วน เนื่องจาก ปัจจุบันโรงเรียนมีพื้นที่จำกัด ก่อนและหลังเลิกเรียนจะมีนักเรียนจำนวนมากที่ออกกันอยู่บริเวณ ด้านข้างโรงเรียนเพื่อซื้อขนม หรือแม่แต่อาหารเช้า ซึ่งร้านค้าที่มีลักษณะเป็นรถเข็นหรือหาบเร่ เหล่านี้ จะมาตั้งขายอยู่ข้างห้องน้ำสาธารณะในบริเวณวัด ทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบไม่ สะดวกและเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นชั่วคราวในเฉพาะช่วงเช้าและ เย็น จึงไม่จำเป็นต้องจัดหาพื้นที่สำหรับการขายแบบถาวร แนวทางการจัดการได้แก่ การปิดการ สัญจรในบริเวณนั้น ให้ไปใช้ถนนด้านตะวันออกของวัดแทนซึ่งจะทำให้ลดความปะปนของรูปแบบ การสัญจรของพื้นที่ด้านหน้าวัดและโรงเรียนลงด้วย พร้อมทั้งการจัดแบ่งพื้นที่ขายให้ชัดเจน ให้เกิด ความเป็นระเบียบ

3.6. การอนุรักษ์และส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรมถูกส่งผ่านมายังคนรุ่นต่อรุ่น ด้วยวิธีการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ความเชื่อ จารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณี การละเล่น หรือ แม่แต่วิถีชีวิต กิจกรรมทางสังคมเหล่านี้ก็สามารถพบ เห็นได้ ในชุมชนบ้านบางกระดี่แห่งนี้ ซึ่งมักจะใช้พื้นที่วัด และพื้นที่ที่เกี่ยวเนื่องเป็นสถานที่ ประกอบกิจกรรม พร้อมกับที่ถ่ายทอด สิ่งเหล่านี้ ต่อไปยังคนรุ่นหลัง การอนุรักษ์คุณค่าทางด้าน

วัฒนธรรมเป็นไปด้วยการ รักษากิจกรรม และ ลักษณะของพื้นที่ที่ใช้สำหรับดำเนินกิจกรรมทาง วัฒนธรรมเหล่านั้นเอาไว้ โดยการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการเล่น และ กระบวนการ เรียนรู้ของเยาวชน ภายในสิ่งปลูกสร้างที่อยู่ในพื้นที่ โดยกำหนดตำแหน่งที่ชัดเจนสำหรับกิจกรรม ประเภทต่างๆ

นอกจากนี้ยังควรให้มีการอนุรักษ์รูปแบบการใช้ชีวิตดั้งเดิมของชุมชน เพื่อดำรงรักษาไว้ซึ่ง เอกลักษณ์ของชุมชนชนบทที่ยังคงความสัมพันธ์กับลำน้ำ และ ธรรมชาติไว้ สำหรับพื้นที่ที่ยังคงมี กิจกรรมการดำเนินชีวิตที่เป็นรูปแบบดั้งเดิมของชุมชนและยังถูกรองรับด้วยสภาพแวดล้อมที่ เหมาะสม โดยจะสนับสนุนการประกอบอาชีพพื้นบ้านเอาไว้ ร่วมกับการประยุกต์ผลิตภัณฑ์ของ ชุมชนที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้ตรงกับความต้องการของตลาด ซึ่งอาจขอความ ร่วมมือไปยังสำนักพัฒนาชุมชนในเรื่อง การเงิน และการฝึกอาชีพ ให้กับคนในชุมชน

3.6.1. การรวมกลุ่มกันระหว่างแม่บ้านที่เย็บจาก ทำให้สามารถต่อรอง ราคาสินค้าได้ นอกจากนี้หากสามารถคิดค้นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากใบจากได้เพิ่มขึ้นก็จะเป็นการเพิ่ม ตลาดให้กับสินค้าอันใหม่ด้วย โดยทางภาครัฐอาจจะมีส่วนช่วยในการอบรมชาวบ้านเพื่อพัฒนา ทั้งผลิตภัณฑ์และเทคนิคการผลิต ทั้งนี้ชาวบ้านที่มีอาชีพหลักอย่างอื่นอยู่แล้วหากมีเวลารว่างเหลือ ก็สามารถเย็บจาก หรือสานจากเพื่อสร้างรายได้ให้ครอบครัวอีกทางหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ชุมชนแห่งนี้ เพิ่งตนเองได้มากขึ้น นอกจากนี้การมีผลิตภัณฑ์ที่ทำจากวัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่นของตนยังเป็นการลดต้นทุนการผลิต และสามารถสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนอีกทางหนึ่ง

3.6.2. ปลูกจิตสำนึกให้ชาวชุมชนถึงคุณค่าของประเพณีวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความรู้สึกหวงแหนเป็นเจ้าของ และ มีความพยายามที่จะสืบทอดรักษาสืบเหล่านี้ไว้ ควบคู่กับ การแปรคุณค่าเหล่านี้ให้เห็นปรากฏเป็นรูปธรรม ผ่านรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้นของชาวชุมชน จากการพัฒนาการท่องเที่ยวในแนววัฒนธรรมอย่างค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งมีภาครัฐเป็นจักรกลสำคัญ ในการสนับสนุนทั้งทางด้านการเงินและการประชาสัมพันธ์ รวมทั้งผลตอบแทนที่เห็นได้ อันเนื่องมาจากผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เพิ่มมากขึ้นจากการพัฒนาด้านเทคนิคและการตลาด

3.6.3. จัดตั้งองค์กรบริหารจัดการชุมชนที่เข้มแข็ง อันเป็นเรี่ยวแรง สำคัญในการพัฒนา และเกิดการประสานงานกับหน่วยงานในภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ โดย สร้างเสริมและปลูกฝังสำนึกของชาวชุมชนให้เข้าใจถึง สิทธิ และหน้าที่ที่พึงมีในฐานะสมาชิกของ ชุมชน

3.6.4. จัดทำปฏิทินวัฒนธรรมของชุมชนที่ชัดเจนทั้งกำหนดการทางด้านกิจกรรม สถานที่ และเวลา ด้วยการดึงจุดแข็งของกิจกรรมทางด้านประเพณีวัฒนธรรมที่จะเกิดขึ้นในวันสำคัญเหล่านั้น มาเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจ จากประชาชนทั้งภายในและภายนอกชุมชน

3.7. ปรับปรุงภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมชุมชน

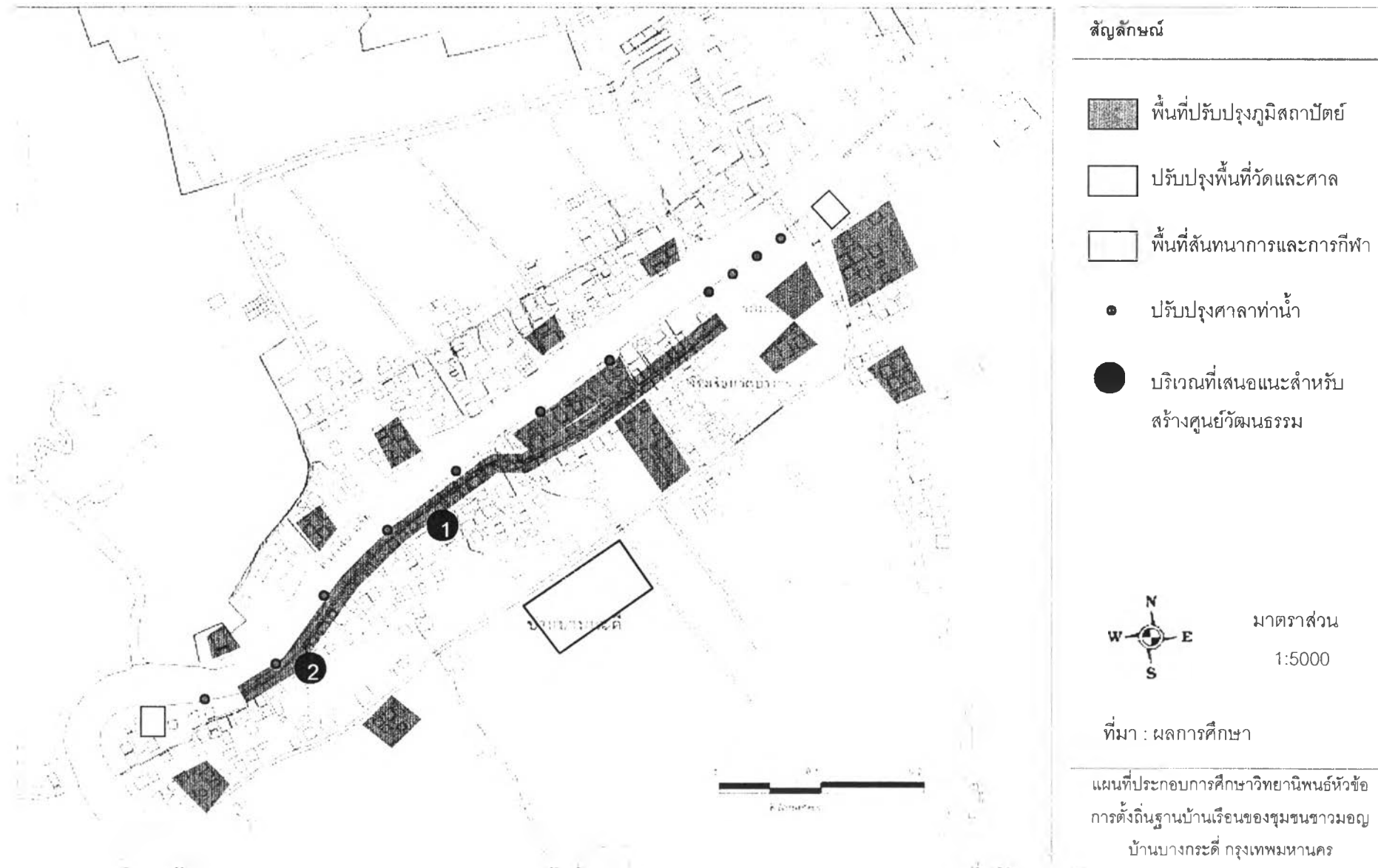
การปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมชุมชนนอกจากจะเป็นการส่งเสริมเอกลักษณ์ของรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนแล้ว การออกแบบและตกแต่งภูมิสถาปัตยกรรมโดยรอบให้สวยงามเข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นยังทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีในการอยู่อาศัย ยังเป็นการส่งเสริมให้คนทั้งในและนอกชุมชนเห็นคุณค่าของชุมชนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ทางชุมชนอาจขอใช้เงินกองทุนฟื้นฟูเมืองกรุงเทพมหานคร โดยจัดทำเป็นโครงการเสนอต่อสำนักผังเมือง ตามระเบียบกรุงเทพมหานคร ว่าด้วยกองทุนฟื้นฟูเมืองกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2544

3.7.1 พัฒนาพื้นที่บริเวณด้านข้างของทางสัญจรหลักของหมู่ 8 กับหมู่ 9 และ พื้นที่เว้นว่างที่มีกระจายอยู่ในชุมชนโดยเฉพาะในบริเวณที่มีสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าสวยงามซึ่งอาจส่งเสริมให้จัดเป็นสวนที่แสดงออกถึงภูมิปัญญาพื้นถิ่นไม่ว่าจะเป็นเรื่องของพรรณไม้ หรือพืชสมุนไพร พร้อมทั้งจัดวาง ไฟฟ้าแสงสว่าง ถังขยะ แก้วน้ำ ที่มีรูปลักษณะสอดคล้องกับพื้นที่ ให้อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม และ ทิวถึง ให้เกิดความสวยงามและ สามารถใช้งานได้จริงโดยการ

3.7.2 ให้มีการปรับปรุงศาลาริมน้ำตามเส้นทางเดินสายหลักของหมู่บ้าน ในลักษณะของอาคารทรงไทยภาคกลาง ที่อาจเป็นทั้งรูปแบบของเรือนเครื่องผูก และเครื่องลับ ให้สอดคล้องกับรูปลักษณะทางสถาปัตยกรรมของพื้นที่ ดังเช่นที่พบเห็นอยู่บ้างแล้วในหมู่ที่ 8 และหมู่ที่ 9 โดยมีวัตถุประสงค์ให้ใช้เป็นที่นั่งเล่น พบปะสังสรรค์ ของคนในชุมชน และ ยังเป็นที่นั่งพักสำหรับผู้มาเยี่ยมเยือนตามที่ระบุไว้ในแผนที่ 8.2 เนื่องจากจากการศึกษาพบว่าชุมชนยังขาดพื้นที่กลางที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมร่วมกัน รวมทั้งพื้นที่ริมน้ำที่ว่างอยู่ในหลายพื้นที่ที่ยังขาดการพัฒนาทั้งที่มีสภาพแวดล้อมที่สวยงามและร่มรื่น

3.7.3 ปรับปรุงพื้นที่วัดให้สะอาดร่มรื่น เนื่องจากแม้ปัจจุบันวัดจะเป็นศูนย์รวมในการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา และประเพณีต่างๆ แต่หากไม่ใช้วันสำคัญวัด กลับดูแยกห่างออกจากคนในชุมชน อาจเนื่องเพราะลักษณะทางกายภาพของวัดที่มีการบูรณะจากอาคารไม้แบบเดิมเป็นอาคารคอนกรีตขนาดใหญ่ ซึ่งแม้จะวิจิตรสวยงาม แต่ก็ดูขาดความอ่อนโยนและไม่เป็นมิตรเท่าที่ควร การปรับปรุงพื้นที่และลักษณะทางกายภาพของวัด ทำได้โดยให้มีการ

แผนที่ 5.3. แนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อม

จัดการด้านความสะอาดของพื้นที่สาธารณะภายในวัด จัดหาที่ทิ้งขยะ จำกัดพื้นที่ของสุนัขจรจัดที่อยู่อาศัยในวัด ปรับพื้นที่คอนกรีตที่ดูแข็งในบางส่วน ให้เป็นพื้นหญ้าหรือสวนหย่อมที่ให้ความสดชื่น ปลูกไม้ยืนต้นและไม้พุ่มแทรกไว้ภายในวัดเพื่อให้เกิดร่มเงา

3.7.4 พัฒนาพื้นที่บริเวณศาลเจ้าให้มีที่ว่างสำหรับประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อหรือกิจกรรมทางวัฒนธรรมได้ เนื่องจากในปัจจุบัน แม้ทั้งศาลเจ้าพ่อบางกระบือและ ศาลเจ้าแม่หัวละหาน ที่มีอยู่ในหมู่บ้านจะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือและ เดินทางมาสักการะตามโอกาสสำคัญต่างๆ แต่จากสภาพพื้นที่ที่จำกัดและขาดความสะอาด เนื่องจากตั้งอยู่ในที่ส่วนบุคคลห่างไกลจากการเข้าถึง ทำให้พื้นที่ต่างๆ เหล่านี้อาจลดความสำคัญลงตามเวลาที่เปลี่ยนไป การพัฒนาพื้นที่บริเวณศาลเจ้า ไม่ได้มุ่งให้เกิดความเชื่อองมงายในเรื่องไสยศาสตร์ หรือสิ่งเหนือธรรมชาติ แต่เป็นความพยายามในการอนุรักษ์ กิจกรรมที่เป็นมรดกของชุมชนซึ่งส่วนหนึ่งเป็นคุณค่าทางสังคม ที่ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มหรือความเคารพต่อจารีตของชุมชน พร้อมกับการเป็นคุณค่าทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่หาชมได้ยากในปัจจุบัน การพัฒนาพื้นที่ให้สวยงามและมีลักษณะสอดคล้องกับกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการรำมอญหรือรำผี จะทำให้เกิดเวทีและฉากที่กลมกลืนกันและขับเน้นให้กิจกรรมเหล่านั้น เพิ่มคุณค่าขึ้น

3.7.5 จัดหาสถานที่สำหรับประกอบกิจกรรมและถ่ายทอดประเพณี การละเล่นของชาวมอญ ซึ่งต้องเป็นสถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมอันเป็นฉากที่เหมาะสมกับกิจกรรมประเภทนี้ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ประเพณีการละเล่นแบบมอญให้ตกทอดเป็นมรดกกับคนรุ่นหลัง รวมถึง ยังใช้เป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกันภายในสังคมที่อาจก่อให้เกิดความสนุกสนานสำหรับคนทุกเพศทุกวัย และ เป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับผู้มาเยี่ยมชมมาเยือน สถานที่ที่เหมาะสมได้แก่ เรือนไม้ทรงไทยที่มีความสมบูรณ์ขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมพอสมควร โดยอยู่ในบริเวณที่มีสภาพแวดล้อมสวยงาม และอยู่ไม่ไกลจากศูนย์กลางชุมชน สถานที่ดังกล่าวอาจใช้เป็นพิพิธภัณฑ์สำหรับแสดงคุณค่าในด้านต่างๆ ของชุมชน ไม่ว่าจะเป็น ศิลปวัตถุ หรือโบราณวัตถุ ซึ่งปัจจุบันมีอยู่แล้ว แต่ยังสามารถพัฒนาขึ้นไปได้อีก รวมถึง คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นประเพณีการละเล่น สถาปัตยกรรม หรือ รูปแบบการดำเนินชีวิต ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในด้านการศึกษา วัฒนธรรมของชาวมอญที่เข้ามาตั้งรกรากอยู่ในประเทศไทย และประโยชน์ทางอ้อมในการเป็นที่ดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยี่ยมชม

3.7.6 พัฒนาพื้นที่โล่งสำหรับเล่นกีฬาและการกีฬาภายในชุมชน เนื่องจากปัจจุบันเยาวชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่หรือเรียนที่โรงเรียนวัดบางกระบือยังขาดสนามกีฬาที่ขนาดกว้างเพียงพอ ไม่ว่าจะภายในโรงเรียนหรือในชุมชนก็ตาม แม้จะมีลานโล่งแต่ก็เป็นที่ของ

วัดซึ่งไม่อนุญาตให้เข้าไปใช้ พื้นที่ว่างอื่นในชุมชนก็มีขนาดแปลงไม่ใหญ่และเป็นที่มีเจ้าของที่ดินหรือบางแห่งก็ยังขาดการพัฒนาที่มีน้ำท่วมซึ่งทำให้ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ พื้นที่ที่จะนำมาพัฒนาเป็นที่ว่างสำหรับสันหนากการ ได้แก่พื้นที่ซึ่งเป็นแปลงที่ดินขนาดใหญ่พอสมควรที่ยังขาดการให้ประโยชน์ และ อยู่ไม่ไปปะปนกับพื้นที่พักอาศัยอันจะก่อให้เกิดการรบกวนกัน ซึ่งน่าจะได้แก่ที่ว่างทางทิศใต้ของหมู่บ้าน

3.7.7 ปรับปรุงพื้นที่ขายสินค้าสำหรับนักเรียนให้เป็นสัดส่วน เนื่องจากปัจจุบันโรงเรียนมีพื้นที่จำกัด ก่อนและหลังเลิกเรียนจะมีนักเรียนจำนวนมากที่ออกันอยู่บริเวณด้านข้างโรงเรียนเพื่อซื้อขนม หรือแม่แต่อาหารเช้า ซึ่งร้านค้าที่มีลักษณะเป็นรถเข็นหรือหาบเร่เหล่านี้ จะมาตั้งขายอยู่ข้างห้องน้ำสาธารณะในบริเวณวัด ทั้งที่เป็นผิวจราจรที่มีรถยนต์ผ่านไปมาบ้าง ทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบไม่สะดวกและเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นชั่วคราวในเฉพาะช่วงเช้าและเย็น จึงไม่จำเป็นต้องจัดหาพื้นที่สำหรับการขายแบบถาวร แนวทางการจัดการได้แก่ การปิดการสัญจรในบริเวณนั้น ให้ไปใช้ถนนด้านตะวันออกของวัดแทนซึ่งจะทำให้ลดความปะปนของรูปแบบการสัญจรของพื้นที่ด้านหน้าวัดและโรงเรียนลงด้วย พร้อมทั้งการจัดแบ่งพื้นที่ขายให้ชัดเจน ให้เกิดความเป็นระเบียบ

3.8 พัฒนาโครงข่ายทางสัญจร

การพัฒนาโครงข่ายทางสัญจรในชุมชนนอกจากจะทำให้ชุมชนน่าอยู่ และได้รับความสะดวกในการเดินทางไปมาหาสู่กันชุมชนบางส่วนที่มีการเข้าถึงลำบากแล้ว โครงข่ายทางสัญจรยังสามารถช่วยชี้นำการขยายตัวของชุมชนอีกทางหนึ่ง ทั้งนี้อาจประสานงานไปยังฝ่ายโยธาสำนักงานเขตกรุงเทพมหานครให้เข้ามาเป็นผู้จัดหาดูแล

3.8.1 ปรับปรุงทางเดินเท้าให้มีสภาพสวยงามและใช้งานได้สะดวกยิ่งขึ้น เนื่องจากการเดินเท้าเป็นรูปแบบการสัญจรหลักของหมู่บ้านที่มีปริมาณการใช้งานสูง เหมาะสมกับขนาดของชุมชน เส้นทางเดินเท้าในปัจจุบันโดยเฉพาะในหมู่ที่ 8 และ 9 ก็มีความสวยงามร่มรื่นเพราะวางตัวขนานไปกับแนวคลองสนามชัยและขนานด้วยเรือนพักอาศัยพื้นถิ่นที่เรียงรายเป็นกันเอง การปรับปรุงทำโดยการวางโครงข่ายทางเดินเท้าให้เชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างครอบคลุมทั่วถึงในทุกพื้นที่ของชุมชน ปรับปรุงทางเดินที่มาจากไม้เดิมให้เป็นทางเดินที่สร้างจากวัสดุที่คงทนถาวรขึ้น และมีขนาดความกว้างที่ได้มาตรฐานปรับสภาพผิวถนนให้ได้ระดับ และ เพิ่มเติม ไฟฟ้าแสงสว่าง และ ไฟฟ้าทางเดิน เพื่อให้เกิดความปลอดภัย นอกจากนี้ขอยที่เล็กและแคบที่มีไว้

สำหรับคนเดินเท้านั้นถูกใช้เป็นทางรถจักรยานยนต์เป็นการสร้างปัญหาให้กับคนที่ใช้เส้นทางเดินเท้าในหมู่บ้าน ส่วนผู้ที่ใช้รถยนต์ก็ขับบนทางรถวิ่งซึ่งเป็นทางที่คนเดินเท้าก็ใช้ด้วย สิ่งเหล่านี้สร้างความไม่ปลอดภัยให้กับคนเดินเท้าในหมู่บ้านดังนั้นจึงเสนอแนะว่าควรมีป้ายบอกกฎการใช้ เช่น การลดความเร็ว การห้ามใช้จักรยานในตรอกซอย รวมทั้งการทำทางเดินเท้าบนทางที่รถวิ่งให้มีขอบเขตที่ชัดเจนเป็นต้น

3.8.2 ปรับปรุงถนนสำหรับรถยนต์ และ จักรยานยนต์ ให้ สามารถใช้งานได้อย่างสะดวกยิ่งขึ้น โดยพัฒนาแนวถนนเดิมที่เป็นเส้นถนนสายหลักในหมู่ที่ 8 ฝั่งวัดบางกระดี ให้มีความกว้าง 6 เมตรเพื่อให้รถยนต์สามารถขับสวนกันได้ เมื่อแล้วเสร็จจึงสามารถปิดการจราจรบริเวณที่ว่างระหว่างวัดกับโรงเรียนที่ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของหาบเร่และรถเข็นที่เข้ามาขายขนมให้กับนักเรียนโรงเรียนวัดบางกระดี ซึ่งทำให้เกิดเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ และการเข้าไปรบกวนพื้นที่ปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์ในวัด รวมถึงมีการแบ่งแยกการใช้นานพาหนะออกจากเส้นทางเดินเท้าอย่างชัดเจน เพื่อลดการเกิดอุบัติเหตุและความไม่สะดวกในการเดินเท้า ซึ่งปัจจุบันมีเส้นทางเดินรถที่ค่อนข้างชัดเจนอยู่แล้วในหมู่ที่ 8 ด้านวัดบางกระดี และหมู่ที่ 2 ที่เป็นถนนของหมู่บ้านสิรินดา ทางด้านทิศเหนือของชุมชน จึงสามารถออกข้อกำหนดควบคุมไม่ให้มีการนำรถยนต์หรือจักรยานยนต์เข้าไปวิ่งในทางเดินเท้าได้

3.8.3 จัดหาพื้นที่จอดรถรวมของหมู่บ้านเพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของยานพาหนะในชุมชน ช่วยลดการเข้าไปปะปนของยานพาหนะในพื้นที่ชุมชน และเป็นการลดปัญหาความหนาแน่นที่อาจเกิดขึ้นภายในชุมชน โดยกำหนดให้พื้นที่สำหรับจอดรถอยู่ในบริเวณด้านหลังของวัดซึ่งอยู่ไม่ห่างจากทางเข้าชุมชนซึ่งสามารถเข้าถึงได้สะดวกและไม่เข้าไปรบกวนกับพื้นที่ที่ใช้ในการอยู่อาศัยด้านใน ตามที่แสดงไว้ในแผนที่ 5.4 รวมทั้งสามารถใช้เป็นที่จอดรถสำหรับผู้เยี่ยมชมเยือนได้ด้วย รูปแบบของสิ่งปลูกสร้างที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นรั้วหรือหลังคา กันแดดจะต้องมีรูปลักษณะที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่โดยรอบ

3.8.4 จากการที่ชุมชนเปลี่ยนรูปแบบการเดินทางจากทางน้ำมาเป็นทางบกประกอบกับการเลิกใช้น้ำในคลองในการอาบ ต้ม และกินทำให้การตั้งบ้านเรือนอยู่ริมน้ำลดความสำคัญลงไป ทำให้ละเลยการดูแลความสะอาดคลองดังนั้นควรจัดกิจกรรมให้ชาวบ้านตระหนักถึงการรักษาความสะอาดของคลองเพื่อความน่าอยู่ของชุมชน ซึ่งหมายรวมไปถึงความสะอาดในพื้นที่อื่นๆของชุมชนด้วย

แผนที่ 5.4. แนวทางการพัฒนาโครงข่ายเส้นทางสัญจร

